

A86/14

5 maart 1986

EMOTIES IN BULGAARS-TURKS CONFLICT LOPEN HOOG OP

Een recente officiële verklaring van het ministerie van Buitenlandse Zaken van Turkije over de behandeling van de Turkse minderheid in Bulgarije, heeft de relatie tussen beide staten - sinds de start van Sofia's omstreden bulgariseringscampagne, ruim een jaar geleden, toch al uiterst gespannen - nog verder verslechterd. Was er kort geleden nog hoop een verzoening met behulp van Roemeense bemiddeling, de nieuwe verklaring en de Bulgaarse reacties doen vrezen dat een oplossing van het conflict nog lang niet in zicht is.

Intussen hebben deze ontwikkelingen de Turkse gemeenschappen in West-Europa niet onberoerd gelaten. Regelmatig komt het tot demonstraties bij Bulgaarse vestigingen, zoals onlangs in het Zweedse Stockholm. De emoties lopen zo hoog op, dat het niet onwaarschijnlijk is dat radicale organisaties als de PTO (Pan-Turkish Organisation), reeds verantwoordelijk voor het plaatsen van bommen bij het Bulgaarse verkeersbureau in Amsterdam, ook in de toekomst Bulgaarse doelen zullen bedreigen.

EMOTIES IN BULGAARS-TURKS CONFLICT LOPEN HOOG OP

Toen in januari vorig jaar in Turkije de eerste berichten doordrongen over een gewelddadige bulgariseringscampagne onder Turken in Bulgarije, gaf de Turkse regering slechts schoorvoetend gehoor aan de - met name in rechtse kranten geuite - roep om tegenmaatregelen.* De regering OZAL trachtte aanvankelijk de problemen met het voor de Turkse economie belangrijke buurland omzichtig te behandelen. Onder druk van de massale binnenlandse protesten tegen de "Bulgaarse wreedheden" en in reactie op Sofia's volstreekte afwijzing van elke poging om de kwestie te bespreken, liet de Turkse regering echter al snel deze voorzichtigheid varen.

Op tal van internationale fora (Raad van Europa, Unesco, Islamic World League, etc.) werd dikwijls met succes getracht een veroordeling van de Bulgaarse behandeling van de Turkse minderheid te bewerkstelligen. De kritiek die Bulgarije internationaal kreeg te verduren, kwam op een voor het land zeer ongelukkig tijdstip, omdat het juist alle energie aanwendde het door berichten over vermeende betrokkenheid bij de aanslag op de paus en bij internationale wapen- en drugsmokkel geschonden Bulgaarse blazen op te poetsen. Tot overmaat van ramp moest het ZHIVKOV-regime constateren dat ook de Oosteuropese bondgenoten weinig waardering konden opbrengen voor de Bulgaarse oplossing van het minderhedenvraagstuk.

Niettemin hield Sofia vast aan haar officiële lezing dat er in Bulgarije sprake is van een spontaan proces van naamsverandering. Het bestaan van een Turkse minderheid werd ontkend; de bulgarisering zou betrekking hebben op mensen van Bulgaarse origine, die in de vijf eeuwen Ottomaanse overheersing zijn bekeerd tot de islam. De naamsverandering heette volgens de Bulgaarse autoriteiten dan ook een "revolutionaire daad van bevrijding" van een barbaars verleden.

Het bulgariseringsproces vond plaats tegen de achtergrond van de volkstelling, die van 4 tot 12 december 1985 heeft plaatsgevonden. In tegenstelling tot eerdere tellingen werd er dit keer niet meer naar de nationaliteit gevraagd vanuit de praemis dat Bulgarije alleen nog maar bewoond wordt door Bulgaren (uiteraard met Bulgaarse namen). Op deze wijze hoopte Sofia de demografische dreiging die uitging van de Turkse minderheid geneutraliseerd te hebben.

Tegenover dit "succes" staat echter de hoge prijs van forse internationale kritiek en een volledig verstoorde relatie met Turkije. Omdat de Bulgaren intern de zaak als afgesloten beschouwen, leken zij onlangs nadrukkelijker aan te sturen op verbetering van de betrekkingen met Turkije. In januari jl. kwam er een geruchtenstroom op gang over een op handen zijnde ontmoeting tussen de Bulgaarse president en partijleider Todor ZHIVKOV en de Turkse president Kenan EVREN, waarbij de Roemeense president en partijleider Nicolae CEAUSESCU een bemiddelende rol zou spelen. Tegelijk verschenen er in de Turkse pers berichten over de bereidheid aan Bulgaarse zijde in te stemmen met een "beperkte" emigratie van Turken in het kader van familiehereniging.

Blijkbaar heeft diplomatiek overleg achter de schermen echter niet kunnen bewerkstelligen dat een oplossing van het conflict dichterbij gebracht werd. Integendeel, een officiële verklaring van het Turkse ministerie van

*Zie over het ontstaan van het conflict FOCUS A85/13 Bulgaars-Turks conflict komt in Amsterdam bijna tot explosie

Buitenlandse Zaken in Ankara maakte op 21 februari jl. duidelijk dat de kloof tussen beide landen zo mogelijk nog groter is geworden. Een topontmoeting ZHIVKOV-EVREN lijkt verder weg dan ooit.

In ongekend felle en emotionele bewoordingen stelde de verklaring de "expansionistische" Bulgaarse politiek aan de kaak, die erop gericht zou zijn "het ideaal van een Groot-Bulgarije te verwezenlijken via het assimileren van de ethnische bevolkingsgroepen in het land". Regeringswoordvoerder Yalim ERALP beweerde in dit verband dat de onderdrukking van de Turken in Bulgarije "door de hele wereld bevestigd is". De regering in Sofia heeft volgens hem opdracht gegeven tot een wetenschappelijk onderzoek dat de officiële lezing moet ondersteunen dat alle inwoners afstammen van een puur Bulgaars ras. "Dit onderzoek doet denken aan de rassen theorieën van de Nazi's", aldus de Turkse woordvoerder. De Turkse bereidheid tot onderhandelingen over het terugdraaien van de "racistische maatregelen" werd volgens ERALP voortdurend gefrustreerd.

Een Bulgaarse reactie op deze "uitbarsting" liet niet lang op zich wachten. Het persbureau BTA sprak nog dezelfde week van "laster en leugens". Ankara zou erop uit zijn om in Bulgarije kunstmatig een minderheid te creëren, onderworpen aan Turkije.

Op 4 maart noemde BTA de Turkse verklaring een "belediging, zowel aan het adres van Bulgarije, als tegenover de publieke opinie in de wereld". Het staatspersbureau sprak van een manifestatie van pan-turkistisch chauvinisme zonder weerga, terwijl het Turkse ministerie van Buitenlandse Zaken op haar beurt iedere beschuldiging van pan-turkisme verre van zich wierp.

Tegen de achtergrond van deze verhitte discussie is het niet verwonderlijk dat de gemoederen onder met name rechtse Turken verhit raken. Onlangs werd door de Balkan-Turkse Associatie voor Solidariteit en Cultuur in Ankara een massabijeenkomst gehouden, bij welke gelegenheid voorzitter Mehmet CAVUS zelfs opriep "het recht in eigen hand te nemen", zonder overigens aan te duiden op welke manier.

Tot gewelddadige acties tegen Bulgaarse doelen in het buitenland kwam het tot op heden - voor zover bekend - uitsluitend in Nederland, waar de onbekende "Pan-Turkish Organisation" enkele malen via enkele bommen van zich deed spreken. De recente verharding van het Bulgaars-Turkse conflict zou deze en andere groeperingen of individuen ertoe kunnen brengen actie te ondernemen ten gunste van hun Turkse "broeders en zusters" in Bulgarije.